

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים קכ.

מסורת הש"ס

(א) [לעיל קטו.] קטו: א
(ב) [לעיל קטו: א.] ג לעיל
כח: ד שם ודף ז.
(ס) [לעיל כח:] ע"ש
(ו) מילתא בא פרשה
(ז) ו [דברים ח:] י [שם]
(ח) [מקומות.] ע' צפי
הרשב"ם דה"י מוכח:
(ט) [דברים ח:] י [שם]
(י) קטו. צד"ה [והדר]
(כ) [לעיל ע.] ז מר נפקא
ליה כ"ל ובה"ל גם במוקד.
רש"א, ג [עירובין מו:]

רשב"ם

בראשונה לא. דאין אדם רשאי לאכול כלום אחר מלכת חובה: **מלה בזמן הוה דאורייתא.** לילה הראשון חובה: **ההיא מצויה ליה לטעמא ושהיה בדרך רחוקה.** ובזמן שביהמ"ק קיים: **כסבי כהאי ודסיב** והאי **וצרינא.** דטעמא ושהיה בדרך רחוקה לא יליף מעל וכן נכר דהא אית' ליה משלומין לפסח שני הלכך לא יאכל מלה בראשון עד שיעשה פסח שני ויקיים על מצות ומורורים יאכלוהו אבל ערל וכן נכר דין הוא שיאכלו מלה בראשון דהא לא אכלי בשני ואי כתב רחמנא בערב תאכלו מצות הוא מוקמה לא בצרל וכן נכר משום דלית ליה משלומין אבל טעמא ודבר רחוקה דאית להו משלומין לא ליחסיב בראשון הלכך כתב רחמנא טעמא ושהיה בדרך רחוקה: **שביעי**

הגהות הב"ד

(א) גמרא ומוריס
איכלוהו בזמן דליכא:
(ב) ש' ומוריס איכלוהו
מנה מיהדר: (ג) שם הדר
י"ב קרל עבר חללו.
ז"ב 5' ע' בזמן חסד.
קדושו דין לו ע"ב ד"ה
מושג וד"ה בזמן משגע
ברמיוס האל קרל נדע
מושגמס חללו מנות
ע"ה וכן קדוש מוס' עניל
ד"ה קמ ע"ב: (ד) רש"י
ד"ה כולס לל' אחר
אם ישנו כולס אחר
שני כסותס הראשונים
שלאחר
הסידור
לכסותס
האחרונים
הפסק סעודה הוא לא
איכלוהו הס':

מוסף רש"י

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת הַקוֹל וְיִשְׁמַע אֶת הַקוֹל
 מִן הַכֶּלֶל: אֵף שֶׁשָׁם יָמִים רְשׁוֹת.
 שֶׁאֵם רָצָה לֵאכּוֹל בֶּשֶׂר בָּלָא לֶחֶם אִו
 לְהַתְעִנּוֹת הָרְשׁוֹת יִדְּו: הוּי דִּבֵּר
 שְׂהִיָּה בָּלָל. דְּכִתִּיב' שְׂבַעֲתָ יָמִים תֹּאכַל
 מִזֹּת וְיֵאל מִן הַכֶּלֶל בְּהֵאֵי קִרָּה דְּשֵׁשֶׁת
 יָמִים כְּתִיב לִלְמַד שְׂהִיָּה רְשׁוֹת וְעַל
 לִלְמַד עַל עֲלֻמָּה לִדְרוּ אֲלֵא לִלְמַד עַל
 הַכֶּלֶל כִּלּוֹ הֵיכָּיִן ו' יָמִים דְּוֹ אַחַת
 מִיָּיִמּוֹת הַשְּׁמוֹרָה נִדְרָשָׁתָּהּ. וְהִנֵּה
 שִׁמְעִין דְּמָלָה בִּזְמַן הוּא דְּלֹאֲרִיטָא
 וּמִרְדּוֹ דְּרַבְּנָן דִּהָא תִּנְיָא כּוֹתִיבָה דְּרַבָּא.
 וְקִיִּימָא לִן נָמִי כ' יוֹחֵן דְּלֹאֲמַר דִּאֵין
 אִוְכֻלִין אַחֵר מִזֹּת חֻצָּה שְׂבַחֲרוּנִיה
 כְּלוֹם דְּלֵא לִיבְטִיל טַעַם מִזֵּה מִיִּינִיה
 אֲלֵא שְׂחִיתִי יִין לֵא מִיבְטִילֵה מִזֵּה מִיִּינִיה
 אֲלֵא מִבְטִילָא אֲכִילֵה מִיִּינִיה: **בִּרְתִּי'**
 יִשְׁנו כּוֹלֵן לֹא יֵאֲכֹל. אֵם הִתְחִילוּ לֵאכּוֹל
 פִּסְתָּן וְיִשְׁנו לֹא יֵאֲכֹל. דְּנִרְאָה כֹּאכּוֹל
 פִּסְתָּן בִּב' מִקּוֹמוֹת דְּמֵאֲחֵר שִׁשְׁנו
 הִסִּיחוּ דַּעְתָּן לֵאכּוֹל עוֹד וְחֹשֶׁב לִיה
 תֵּנָה כֹּאכֵיל. מִקּוֹמוֹת שְׁנֵי מִקּוֹמוֹת וְחוֹמֵרָא
 בְּעֻלְמָה אֲכִילָא. וְלִכְּתִיב לְפָרוֹשׁ דְּמֵאֵם דְּרִמִּי
 לְהִלְכִיתָּ שְׁמִי. פְּצוּרֹת מִשּׁוֹם דְּשֵׁם כֵּן

קשיא סתמא אסתמא דהא כבידא זולין (לעיל דף פו.) סתם לן כר' יהודה דפסק נאכל בשתי חבורות אבל אין האוכל אוכל בשני מקומות הלכך טעמא דמתני' משום אכילה שני מקומות. והוא הדין נמי במנהא בזמן הזה לאחר שהתחיל לאכול מנה חצויה באחרונה ויזן הפסק אכילה היא ושוב לא יאכל משום דעבידא זכר לפסח בזמן שצית המקדש קיים וכן מוכיח בגמרא דאפילו בזמן הזה מיימר תנא. וליכא לפרושי טעמו משום דלון מפטירין אחר מנה אפיקומן דאס כן מיקשי לאידך לישנא דאמרין מפטירין אמאי לא אותביניה מיניה לעיל:

רצי

זריכותא אפילו דמו להדדי לגמרי וכי מזהירין מן הדין פשיטא דת
אוכל אכל אוכל הוא במנה ובמורר קיימא הך זריכותא והכי
דקרא אכל אוכל הוא במנה ובמורר דאי אשמעינן ערל משום
דלא מאיס אכל ערל אימא לא ואף על גב דבמנא לא קאמר הכי
זריכי לגופייהו ודכוותה אשכחן צ"ק דצ"ק (דף ג.) גבי ושלח דמשמ
זה ואחר זה מדרבנן. ז"ע בזה"א סוגיא דפרק כל שעה (לש"ל דף כ)
נפקא למעיו דמלכדי צבעת מימי תחלה עליו מנות מעליו מיומר לא
מנות כדנרא וי"ל דהיא פלוגמא אליבא דרבא ולא כרב אחא
רחוקה וערל וצנ נכר כצצרת רב אחא צר יעקב דליז היל

בראשונה לא לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא
בראשונה דקאכיל לתיאבון אבל באחרונה
דילמא אתי למיכל *אכילה גסה אימא לא
קמ"ל מר זוטרא מתני הכי אמר רב יוסף
אמר רב יהודה אמר שמואל מפטירין אחר
המצה אפיקומן נימא מסייע ליה אין מפטירין
אחר הפסח אפיקומן אחר הפסח דלא אבל
אחר מצה מפטירין לא מיבעיא קאמר לא
לאחר פסח אימא לא קמ"ל מיתבי הסופגני
והדובשנין והאיסקרשין אדם ממלא כריסו
מהן ובלבד שיאכל (אכילת) כוית מצה
באחרונה באחרונה אין בראשונה לא לא
מיבעיא קאמר לא מיבעיא בראשונה דקאכיל
לתיאבון אבל באחרונה דאתי למיכלה אכילה
גסה אימא לא קמ"ל: אמר רבא ^אמצה בזמן
הזה דאורייתא ^בומרור דרבנן ומאי שנא מרור
דכתיב ^געל מצות ומרורים ^דבזמן דאיכא פסח
יש מרור ובזמן דליכא פסח ליכא מרור מצה
נגמי הא כתיב על מצות ומרורים ^המצה
מיהדר הדר ביה קרא ^ובערב תאכלו ^זמצות
^חורב אחא בר יעקב אמר אחד זה ואחד זה
דרבנן אלא הכתיב בערב תאכלו מצות
ההיא ^טמיבעי ליה לממא ושהיה בדרך
רחוקה דס"ד אמינא כיון דפסח לא אכלי מצה
ומרור נמי לא ניכול קמ"ל ורבא אמר לך
טמא ושהיה בדרך רחוקה לא צריך קרא דלא
גרגעי מערל ובן נכר דתניא ^יכל ערל לא
יאכל בו ^{יא}בו אינו אוכל אבל אוכל במצה
ומרור ואידך ^{יב}כתיב בהאי וכתיב בהאי
וצריכי תניא כוותיה דרבא ^{יג}ששת ימים
תאכל מצות וכיום השביעי עצרת לה' אלהיך
^{יד}ששה שביעי רשות אף ששת ימים רשות
מאי טעמא הוי דבר שהיה בכלל ויצא מן
הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא
ללמד על הכלל כולו יצא יכול אף לילה
הראשון רשות תלמוד לומר על מצות ומרורים
יאכלוהו אין לי אלא בזמן שבית המקדש
קיים בזמן שאין בית המקדש קיים מנין
ת"ל בערב תאכלו מצות הכתוב קבעו חובה:
מתני' וישנו מקצתן יאכלו כולן לא יאכלו

לֹא יֵאבֵד בּוֹ בּוֹ אִינוּ אֹהֲבֵי
חַיִּים לֹא כֹחַ דֵּהָא חַיִּים כָּל הַ
דִּישְׁרָאֵל מוֹמֵר בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה
דִּישְׁרָאֵל מַעֲלִיא הוּא כִּיּוֹן שֶׁ
אֹכֵל זֶה אֵל אֹכֵל הוּא בְּמַלְּא
מִלֵּה וְחַיִּים כָּל הַמַּצּוֹת וּמִן
שֶׁהִיא טָמֵא (לְעִיל דף 15.) גִּרְרָה
לֹא יֵאבֵד זֶה לָמָּה לִּי וּמַשְׁמֵן
כִּי לְכַאֲרוֹה מַשְׁמֵן דְּלִיטְס

ויהיו צריכי למכתב אלף אדרי
צריכא התם צריכא דלי א
לצו לשמים אבל בן נכר
יכא למיחש שלא בא להשמ
ען ומשמע רגל כו': (סידר)
דמשמע צין לר' יהודה צין
ר דעליו של פסח הוא חייב
יעקב ומ"מ תימה דרבי
גא כוותיה ואנן קיימא

באחרונה אין בראשונה א"א. פי' בראשונה בלא אחרונה לא כגון דלית ליה אלא כוית מנה ומו לא דטוב לאוכלו על השוצע ולהיות טעם מנה בפיו אבל ודאי אי אית ליה מנה לכל סעודתו טוב לו לאכול מנה בתחלה למיאצון ולבדך עליה ואח"כ בגמר סעודתו יאכל כוית מנה ויהיה טעם מנה בפיו ועיקר מנוה על הרשונה שהיה צאה למיאצון וגם יאה לבסוף טעם מנה בפיו בצוות כוית אחרון ואפילו אם עיקר מנוה באחרונה אין זה תימה אם אנו מצדיקין על הרשונה כדי לפטור המנה של אחרונה שהרי אין לבדך על האחרונה משום שלאחר שמילא כרסו הוא אכל יחול לצדק על הרשונה ומיחזיר האחרונה לא

על זה המלה והוא תפטר והוא יתעלה
עיקר המלה כדפרשית (עליה) לרד
חסדל בני תמי טיבולי דמור וכן לרד
להלל שהיה כורך מנה ופסח בסוף
הסעודה והכי הוא אריל מנה לאורייתא
אם כן בתחלת סעודה היה מצרך על
המנה ואוכל דמועלת אותה ברכה
לברכת מנה עם הפסח בספוק ומיהו
להיא פירוש^א לדעיל לרד חסדל בני
לחור על שאר ירקות לטיבול ראשון
כדי שיצרך על המרור טיבול שני
א"כ ה"נ יחור כמו כן על הסופגנין
לאכול בתחלה כדי שיצרך על ארילת
מנה לבסוף^ב מיהו לפי^א אחר שגם לרד
חסדל אין צריך לחור על שאר ירקות
אלא מצרך על המרור טיבול ראשון
ובאותה ברכה יא' טיבול שני ה"נ
יצרך על מנה דמתחלה ויא' בשל מנה
מנה שלבסוף: **מפטידין** אחר
מצה אפיקומן. וא"ת אחר הפסח
מאי טעמא אין מפטידין הא נפיש
טעמיה טפי ממנה י' לומר כדמפרש
צירושלמי דמשהו יא' נאכל על השובע
של ארד לדי שצירית עגס וכתבי
(שמות יב) ועלם לא תסבירו בן ומשה^א

אִין אוֹכְלִין שׁוֹם דְּצַר וְאִתּוֹת הָאֵל בְּנִמְנָה
 נְמִי אֲמַרִי בְּתַמְרוֹה (דף כג.) וּבְמִנְמוֹת
 (דף כא:) דְּנִאֲכַלְתָּ עַל הַשׁוֹבֵעַ וְלִיכָא
 לְמִימָר הָאֵי טַעמָא יִיזֵל דְּהַתָּם הִיטָּ
 שְׁלָא יֵאֵל מַשְׁלָחַן רַבּוּ רַעֲב אֲבָל בְּמִנְהָ
 לָא שִׁיד הָאֵי טַעמָא דְּלֵאלּוּ מַשְׁלָחַן רַבּוּ
 הוּאֹל כּוּלִי הָאֵי וּמִמְנוֹה הִבְהֵא עֵס
 הַפֶּסַח אַעֲיָג דְּלֵאִכָּא לַמִּדָּה דְּלֵאִתָּ דְּלֵאִתָּ
 מִשׁוֹם שְׂבִירַת עֵס וְאִפִּי הָאֵי נִאֲכַלְתָּ
 עַל הַשׁוֹבֵעַ הֵייוּ מִשׁוֹם דְּפֶסַח * כֵּן שְׁמוֹ
 הוּא וְרִכִּין וְחִישִׁין לְשִׁבְרַת עֵס אֲבָל
 חֲגִיגָה לָא וּמֵאֵן דְּלֵאמַר אִין מִפְּטִירִין
 אַחַר מִנְהָ וּפֶסַח אֵס כֵּן דְּלֵאס * כִּלְטַעַם
 הִירוּשָׁלַיִם אֲלֵא סַבֵּר בְּעִינֵין שְׂטָה
 טַעַם מִלְּמִי וּפֶסַח צִפּוֹ: **כָּךְ בֵּן נִבְרַ**

לֹא יֵאָבֵד בּוֹ בּוֹ אִינוֹ אוֹבֵד. אֵין לפרש בּוֹ אִינוֹ חֵיב לֵאכּוֹל דֶּהָא וְדֹא חֵיב לֵאכּוֹל דֶּהָא חֵיב בְּכָל הַמּוֹצָא אֲלֵא שְׁאִינוֹ רוֹעֵה וְגֵרָעָה לפרש דמֵיירי בְּיִשְׂרָאֵל מוֹמֵר בְּשַׁעֲת שְׁחִטָּה וְחֹזֵר וְעֹשֶׂה תְּשׁוּבָה וְקֹאמֵר אִף עַל גַּב יִשְׂרָאֵל מַעֲלִיא הוּא כִּיּוֹן שֶׁלֹּא נִמְנָה עָלָיו בְּשַׁעֲת שְׁחִטָּה שׁוֹב אִינוֹ אוֹכֵל בּוֹ אֲכָל אוֹכֵל הוּא בְּמִצְוָה וּבְמִדּוּר וְעַל הַיּוֹנֵי שִׂמְתוֹ אַחֲרֵי מַחֲמַת מִילָה וְחֵיב בְּכָל הַמּוֹצָא וּמִקֵּיּים כּוֹלֵן אֲלֵא שְׁאִינוֹ בִּפְסָם וּבִפְרָק מִי שֶׁלֹּא תִּמְאָ (עֲלֵי דף 15.) גֵּרָם תְּרִיּוּהוּ כָּל עַמֵּל לֹא יֵאָכֵל בּוֹ כָּל בֶּן נֶכֶד אִף יֵאָכֵל בּוֹ לִמְנֵה לֵב וּמַשְׁנֵי צְרִיכִי דֹאִי קֹאמֵר עַל מִשׁוֹ דְּמֵאִים (כו') לְבִאֲרוֹה שְׁמַעַת לְאִלְטֵרִיךְ גּוֹפִיָּה דְּקֹרָא וְלֹא הֵיכִיל לְמַנֵּה לֵב וְיִיְהוּ צְרִיכִי לִמְכַבֵּשׁ אֲלֵא אֲדִיוֹקָא דְּקֹרָא קִפִּי דְּדִיקֵּינן בּוֹ הוּא דֹאִינוֹ אֲדִיוֹקָא הָתֵּם צְרִיכָא דֹאִי אֲשַׁמְעִינן כְּלוֹמֵר תְּרִיּוּהוּ צְרִיכִי לְדִיוֹקָא וְצוֹ לְשִׁמְיָם אֲכָל בֶּן נֶכֶד אִימָא לֹא וְאִי אֲשַׁמְעִינן בֶּן נֶכֶד מִשׁוֹ יִכְבֵּשׁ לְמִיחָשׁ שֶׁלֹּא צִא לְהַשְׁמִיעֵנוּ אֲלֵא שְׁחִלוּקִים זֶה מִזֶּה וְהוּא כֹּאִילוֹ שֶׁן וּמַשְׁמַע רַבֵּל כו': (עֲרִיךְ עֲלֵי) **רַב אֲחֵיב בְּרִי יַעֲקֹב אֲמַר אֶחָד** דְּמַשְׁמַע בִּין לִרִי יְהוּדָה בִּין לִרִי"ש סְבִירָא לְהוּ דְּהוּי דְּלֹאֲרִייתָא (ט) מֵר רִי דְּעָלָיו שֶׁל פֶּסַח הוּא חֵיב לֵאכּוֹל מוֹצָא וּמֵר נִפְקָא לֵן מִצְעַרְבֵּי תֵאכְלוּ יַעֲקֹב וּמִ"מ תִּימָה דְּרַבִּי יְהוּדָה מִזְרִיךְ קֹרָא לְטַמָּא וְשִׁהִיָּה בְּדִרְךְ מֵא כּוֹתִימָה וְאֵין קִימָא לֵן טְכְרֵי יְהוּדָה לְגַבִּי רַבִּי שְׁמַעֲשׂוּ: מֵלֵא

עין משפט
נר מצוה

א [שׁוֹרֵעַ] אִיחִים סִי תַעֲבֹר
סִינִי אֶת הַבְּהֵמָה:
קֹחַ בִּי מִיָּד פִּי מֵהַלְכוֹת
מִלֵּה הַלְכֵה אֶת סִימּוֹן
עֲשֵׂה מִי:
קֹחַ בִּי מִיָּד פִּי מֵהַלְכוֹת
הַלְכֵה בִּי:
ד [מִיָּד] פִּי מֵהַלְכוֹת
פִּסְחָהּ הֵל בִּי:
קֹחַ בִּי מִיָּד פִּי מֵהַלְכוֹת
מִלֵּה הֵל אֶת סִימּוֹן שֶׁסִּי
תִּשְׁרֹעַ אִיחִים סִי תַעֲבֹר
סִינִי אֶת הַבְּהֵמָה:
קֹחַ בִּי מִיָּד פִּי מֵהַלְכוֹת
הַלְכֵה יָד וּפִי מֵהַלְכוֹת
קֹחַ בִּי פִּסְחָהּ הֵל טוֹסֵף
עֲשֵׂה רַב־טוֹשֶׁעַ אִיחִים סִי
תַעֲבֹר סִינִי אֶת הַבְּהֵמָה:
קֹחַ בִּי מִיָּד פִּי מֵהַלְכוֹת
הַלְכֵה בִּי:

יה אור השלם

1. בחדש השני בארבעה
עשר יום בין הערבים
יעשו אתו חל מצות
ומורים יאכלוהו;
מכבר ו כ
2. בראשן בארבעה
עשר יום לחדש בערב
תאכלו מצת עד יום
האדום ועשרים לחדש
בערב; שמוה יב יח
3. וכי יגורו אר
ועשה פסח לך המולד לו
כל זמן אר יקרב לעשותו
וקה בארדו הארץ וכל
ערל לא יאכל בו;
4. ששת ימים תאכל
מצת וזים השביעי
עצרת לך אלקיך לא
תעשה מלאכה;
מכבר ו כ
דברים טז ח

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מפמירין וכו'
דפסח בן שנתו הוא
ורביך. ע"י תשובת מעיל
לדקה ס"ו ו' :

יְבִינוּ חֲנָאֵל

ודחין דלמא לעולם
 פסטיקיון וחכי קאמר,
 בראשונה לחתובן קא
 איכל לה למצה ורא נפיק,
 אפילו באחרונה
 דאיכא לעולם דלמא ויא
 למיכל מצה אפילה גסה
 מ'ל. מזד וסטרטא
 להא דשרמאל וסטרטא
 אחר מצה אפיקוין, ליה
 מתני' מחתובא ליה אינא
 פסטיקיון אחר ההסס
 אמי. אמי ריה
 מצה בומן הוה אורביתא
 מרור מדרבנן, מאי שנא
 מרור דתיב' על מצות
 ומרור יאכלוהו בומן
 דאיכא פסח איכא מרור
 ותיגראנא דליכא פסח
 אמרור נמי לא. איתייא. אי
 הכי אמצה נמי דהא על
 מצה ומרור' תיב' מרור
 דומא ומצה. ופרקינא, לא
 מצה הדר אחררה קרא
 כבער תאכלו מצה,
 הכותב חזק' חובה אינא
 דליכא פסח. ר' ראח ר'

ערק אמר אחר מצה ואחד
 יחזק בומן חזק ודרבנן.
 יתניא כותיה דרבא שביט
 תיב' תאכל מצות אביס
 חמיש' צערה, מ' שביעי
 ששון א' שש' נמי שרש,

א' שש' שש' שש' שש' שש'

ליה דבר שהיה בכלל ויצא
 שם הכלל שגומר מצה
 ימים' חתובא מצות, יצא
 שביעי ללמא, לא ללמא על
 עצמו יצא אלא ללמא על
 הכלל כלו כלי' אפליקטא
 (פסח) [מצה] באלו הימים
 וששון, יכול א' לילה
 הראשון וסטרטא ת"ל על

מוסף תוספות
א. [ו]הלל היה אוכל
בתחילה סופגנין ובסוף
כורך מצה ומרור ופסח.
פסקי תוספות סי' שלג.